

Наталія ТАРАПАКА
Ольга КЛЕПАЦЬКА
Анна ЧОРНОШТАН

ПРОБЛЕМИ НАСТУПНОСТІ В ПІДГОТОВЦІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ДО НАВЧАННЯ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Анотація. У статті розкриваються проблеми наступності дошкільного навчального закладу та початкової школи на прикладі досвіду роботи ЗДОН №74 «Золотий ключик» м. Кропивницького.

Ключові слова: діти дошкільного віку, початкова школа, взаємодія, наступність та перспективність.

У період упровадження Нової української школи однією з найактуальніших залишається проблема наступності. Успіхи шкільного навчання суттєво залежать від якості знань та умінь, сформованих у дошкільному віці, від рівня розвитку пізнавальних інтересів й активності дитини. Особливого значення наразі набуває проблема визначення загальних принципів наступності між ступенями освіти. Актуальність її розгляду викликана розривом наступності зв'язків у цілях і завданнях, змісті та методах, формах організації навчання [4].

Проблема наступності між дошкільною та початковою ланками освіти, як не прикро, з року в рік не втрачає актуальності. Закономірно виникає ряд питань: невже принцип наступності є гаслом і втілюється лише на папері? Як налагодити взаємодію між педагогами закладів дошкільної освіти та початкової школи? Як їм стати партнерами? Як зробити так, щоб «рух» кожної дитини та її батьків від першого освітнього осередку до наступних був поступальним? Ці питання набувають особливого значення в умовах реформування освіти в Україні.

Розбудова Нової української школи має за мету підвищення якості й конкурентоспроможності освіти в нових економічних, соціокультурних умовах, інтеграцію її до європейського та світового

освітнього простору.

Концептуальні засади реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року проголошують побудову освіти усіх рівнів з максимальним урахуванням індивідуальних фізичних, психологічних, інтелектуальних особливостей дитини кожної вікової групи.

Серед ключових компонентів формули Нової української школи:

- новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації дитини в суспільстві;
- наскрізний процес виховання, спрямований на формування соціально-моральних цінностей;
- педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками;
- дитиноцентризм, орієнтація на потреби учня в освітньому процесі;
- нова структура школи, що сприятиме засвоєнню нового змісту і формуванню життєвих компетентностей;
- сучасне освітнє середовище, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології навчання учнів, освітян і батьків у закладі освіти та поза його межами.

Тенденції розвитку дошкільної та початкової освіти в умовах реформування загальної середньої

освіти на засадах Концепції Нової української школи мають багато спільного. **Зокрема:**

- 1) гуманізм як норма поваги до особистості;
- 2) доброзичливе, бережне ставлення до дитини без спонукання і насилля;
- 3) визнання самоцінності кожного вікового періоду та орієнтація на вікові особливості;
- 4) урахування індивідуальних інтересів, здібностей, темпу розвитку дитини;
- 5) опора на досягнення попереднього етапу розвитку;
- 6) створення сприятливих умов для формування і розвитку у дитини пізнавальних, психічних процесів, належної спрямованості на активність у соціумі, конструктивних мотивів поведінки, самосвідомості, позитивної самооцінки, самоповаги та шанобливого ставлення до тих, хто її оточує;
- 7) забезпечення реалізації можливостей дитини тощо [5].

Над проблемою наступності впродовж багатьох років творчо працює педагогічний колектив закладу дошкільної освіти №74 «Золотий півнік» м. Кропивницького. Очолює колектив директор Ольга КЛЕПАЦЬКА.

Одним із головних завдань в роботі колективу є формування психологічної зрілості, життєвих компетентностей та готовності старших дошкільників до навчання в школі. Враховуючи в своїй діяльності всі психолого-педагогічні аспекти проблеми наступності, педагоги закладу разом з вчителями загальноосвітньої школи I ступеня №37 м. Кропивницького, тісно співпрацюють в цьому напрямку, адже розуміють, що цей віковий період у житті дитини є важливим.

Одним із питань, яке постало перед колективом, – створення освітнього розвивального середовища, достатньої матеріально-технічної бази в дошкільному закладі та школі. Потрібно йти в ногу з науково-технічним прогресом, бути в курсі останніх новинок, уміти їх ефективно й безпечно застосовувати у своєму професійному та повсякденному житті, уміти зрозуміло, цікаво та відповідно до віку розповісти про це дітям, підготувати їх до грамотного використання технічних новинок.

У закладі дошкільної освіти створене відповідне предметно-розвивальне середовище, психолого-педагогічні умови, що сприяють формуванню готовності та психологічної зрілості старших дошкільників та забезпечують легкий перебіг процесу адаптації першокласників до шкільного навчання.

Вихователі старших груп та спеціалісти здійснюють належну підготовку до навчання в школі дітей старшого дошкільного віку, працюють над поглибленням інтересу до шкільного життя, надають допомогу батькам з різних питань. Свою роботу проводять у **трьох напрямках**: з дітьми старшого дошкільного віку, з батьками майбутніх школярів, з педагогами закладу

дошкільної освіти та початкової школи на засадах співробітництва.

Освітня робота з дітьми старшого дошкільного віку

Дитячий садок та школа – це два різні рівні, які повинні плавно переходити з одного в інший. Вже в школі вихованці будуть отримувати великий обсяг знань і для того, щоб їх сприймати, діти повинні будуть використовувати всі раніше набуті знання. Рівень готовності до школи повинен бути таким, щоб дитина навчалася із задоволенням, без зайвих навантажень, легко орієнтувалася в соціумі, почувала себе впевнено та комфортно в новому колективі. Тому завданням вихователів старших груп є не тільки дати дітям необхідні для школи знання, а й створити умови для безкризового переходу дітей до початкової школи, їх адаптації до нових умов.

Вихователі старших груп (Чабаненко О.А., Хропко Н.П., Тоніца О. В.) спрямовують освітню роботу з вихованцями в різних напрямках, один із них спрямований загальну підготовку дитини до шкільного навчання. Вона полягає в тому, щоб за допомогою відповідної організації освітньої роботи забезпечити гармонійний розвиток дитини-дошкільника відповідно до вимог сучасної школи, формування життєвих компетентностей.

Загальну підготовку вихователі закладу здійснюють як комплексний підхід: розвиток інтелектуального, емоційного, фізичного і особистісного потенціалу дитини.

Вихователі постійно працюють над розвитком пізнавального інтересу, здатності до навчання, формуванням базових якостей у старших дошкільників: вмінням працювати, докладаючи вольових зусиль, долати труднощі, доводити розпочату справу до кінця, чути вказівки дорослого, організувати робоче місце, працювати самостійно, парами та підгрупами, просити допомоги у дорослих та однолітків, розуміти і виправляти своїх помилки. Оволодіння цими якостями є однією з умов підготовки до школи та швидкої адаптації до нових умов [1].

У закладі дошкільної освіти дітей знайомлять із поняттям «школа» під час бесід, віртуальних екскурсій, дидактичних ігор, читання художніх творів та розгляду ілюстрацій. Вихованці старших груп дізнаються про те: Що таке школа? Навіщо потрібно відвідувати школу? Хто такий вчитель? Що таке урок, перерва? Що цікавого можна дізнатися в школі? Як потоваришувати з однокласниками? тощо.

У старших групах облаштовують мобільне предметне середовище та розміщують предмети: переносна дошка, різноманітний матеріал для рахунку, письма, магнітні цифри та букви, букварики, рюкзаки та інше, які спонукають дітей до організації сюжетно-рольової гри «Школа». Діти із задоволенням грають в «школу», пробують себе в ролі вчителя або учнів, відображають раніше отримані знання, вправляються у вмінні спілкуватися з однолітками та дорослими, розвивають комунікативні навички.

В групах у наявності настільно-друковані та дидактичні ігри, які спрямовані на логічне мислення, уяву, дрібну моторику, інтелектуальний розвиток. У куточках розміщені не лише книги для читання дорослими, а й для читання самими дітьми (з великим шрифтом та доступним змістом) для вихованців, які мають бажання до цього.

Вихователі Бикова Н.А., Услиста О.В. працюють над формуванням у вихованців старших груп елементів навчальної діяльності, які в майбутньому забезпечать успішність оволодіння новими компетентностями.

Така робота здійснюється під час спеціально організованої діяльності (занять), а також у ході інших видів дитячої діяльності. Організація

освітньої діяльності в закладі проводиться відповідно до Базового компонента дошкільної освіти та освітньої Програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина», заняття організуються відповідно до розкладу занять з урахуванням гранично допустимого навчального навантаження на дитину в дошкільних навчальних закладах різних типів та форм власності. Заняття не намагаються перетворити на копію шкільного уроку, проводять їх у звичному для дітей дошкільного віку форматі: зі зміною видів діяльності, форм роботи, в динамічному режимі [3].

Особливу увагу педагоги приділяють розвитку мовлення, формуванню логіко-математичних знань, умінь та навичок. Діти навчаються спілкуватися, підтримувати діалог, складати розповіді, описувати події, картини, розрізняти звуки, класифікувати їх, рахувати, вирішувати приклади та задачі тощо.

Вихователі спрямовують свою роботу з дітьми старшого дошкільного віку на формування у них здатності до аналізу, порівняння, вміння узагальнювати та робити висновки. Для цього використовують ігри на логічне мислення, пропонують дітям розв'язувати проблемні ситуації, впроваджують елементи дослідницької діяльності тощо.

Розвивати у дітей просторове орієнтування, дрібну моторику, підготувати руку до письма допомагають заняття з малювання, ліплення та аплікації, у повсякденній діяльності – це дитячі розмальовки, робота з дрібним матеріалом.

А найбільше подобаються вихованцям пальчикова гімнастика та ігри, самомасаж,

м'ячики Су-Джок, які активно використовує в роботі вчитель-логопед Чабаненко Л. В., адже це позитивно впливає на розвиток активного мовлення.

Інтелектуальна готовність дитини формується за умови систематичної роботи щодо розвитку її пізнавальних процесів: уваги, уяви, сприймання, пам'яті, мислення, мовлення. Над цим питанням постійно працюють вихователі та спеціалісти закладу.

Особливої уваги підготовці дітей до школи надає практичний психолог закладу Черкашина Д.М., яка систематично проводить заняття з підгрупою вихованців, які направлені на зняття емоційної напруги, формування психічних процесів, морально-вольових якостей, вміння спілкуватися з однолітками та дорослими тощо. За запитом батьків Діана Миколаївна надає консультативну допомогу з питань готовності дитини до школи, надає рекомендації.

Враховуючи всі складові шкільної зрілості, в закладі здійснюється психолого-педагогічний супровід кожної дитини старшої групи. Вихователі, практичний психолог, медичні працівники визначають готовність дитини до навчання у школі, надають рекомендації батькам.

Спільні заходи – як один із засобів дотримання принципу наступності

Наступність у роботі закладів освіти полягає у взаємодії дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку, що передбачає проведення різних спільних заходів, під час яких вони мають можливість не лише ознайомитися з приміщеннями навчального закладу, умовами перебування, навчання, а й познайомитися одне з одним, поспілкуватися. Тому для дітей організуються різні спільні заходи.

Щороку діти старших дошкільних груп мають можливість відвідати початкову школу. Під час таких екскурсій до школи діти знайомляться з вчителями початкових класів, спілкуються зі школярами, і навіть, можуть спробувати себе в їх ролі. Цікавими для дошкільнят є екскурсії до шкільної бібліотеки, де дітей чекають захоплюючі розповіді та цікаві завдання від бібліотекаря, знайомство з книгами, письменниками України.

Дітей залучають до читання знайомих віршів, організують вікторини, конкурси. Такі зустрічі формують у дітей любов до книги, викликають бажання читати їх.

На базі закладів організують спільні виставки дитячих робіт, вернісажів, конкурсів (виставка малюнків «Я – майбутній першокласник», «Я – вже школяр», «Школа», вернісаж малюнків за творами Тараса Шевченка та Лесі Українки тощо).

Часто дітей запрошують для перегляду театралізованих вистав у школі, проводяться на базі дитячого садка спільні свята та концерти («Свято української мови та пісні», «Фестиваль творчості») тощо.

Шляхи співпраці між педагогами ЗДО та НУШ

Спільна робота між освітніми закладами – це, з одного боку, робота дитячого садка і школи, а з іншого – спільна робота школи, дитячого садка і батьків, співпраця вчителів з вихователями.

Щорічно укладається угода між закладом дошкільної освіти та школою про співпрацю та спільний план заходів, метою якого є конкретизація роботи за напрямками: взаємодія педагогічних колективів, дитячих колективів та співпраця з батьками.

При визначенні заходів спільного плану враховуються особливості розвитку дітей старшого дошкільного віку та молодшого шкільного віку, а також зміст дошкільної та початкової освіти. Усі заходи спрямовані на те, щоб під час їх реалізації педагоги навчальних закладів змогли зрозуміти усі особливості та відмінності як розвитку дітей, так і організації освітнього процесу з ними.

Плануючи проведення спільних заходів для педагогів закладу дошкільної освіти та початкової школи, звертають увагу на те, щоб аспекти взаємодії носили інформаційно-просвітницький, практичний, методичний характер.

З огляду на зазначені аспекти взаємодії між закладом дошкільної освіти та початковою школою відбуваються індивідуальні та інтерактивні (колективні, колективно-групові, групові) форми методичної роботи, які скеровує методист закладу дошкільної освіти Черноштан Анна Василівна.

Ефективною формою співпраці є взаємовідвідування вчителями та вихователями відкритих занять з дітьми старшого дошкільного віку та уроків у початковій школі. Така форма роботи дає можливість педагогам закладів дошкільної освіти та вчителям ближче познайомитись із програмами, методами, прийомами розвитку, виховання і навчання старших дошкільників та учнів початкової школи.

Багато спільних питань виникає у педагогів обох закладів освіти, щодо дотримання принципу наступності, тому вивчають їх разом під час

спільних педагогічних рад, нарад та круглих столів. Такі заходи сприяють конструктивному вирішенню проблемних питань, допомагають виявити недоліки, що негативно впливають на реалізацію принципу наступності, визначити способи вдосконалення освітньої роботи в закладах освіти.

Вчителі школи Денисенко С.О., Галущенко В.А. беруть участь у ділових іграх «Спільні підходи до розвитку особистості дитини на граничних вікових етапах».

Метою таких ігор є координація дій вихователів старших груп дитячого садка та вчителів початкових класів з підготовки майбутніх першокласників до складнощів перехідного періоду та сприяння активізації творчого пошуку педагогів. На базі закладу проводились ряд семінарів-практикумів за участю вчителів школи Горчинської Н.П., Дигас О.І.: «Забезпечення наступності між дошкільним навчальним закладом та початковою школою», «Наступність і перспективність у роботі дитячого садка і школи», «Конструктор LEGO в роботі зі старшими дошкільниками» та інші.

Під час семінару-практикуму для вихователів-методистів закладів дошкільної освіти м. Кропивницького «Забезпечення наступності щодо використання ігрової діяльності під час освітнього процесу дітей старшого дошкільного віку та учнів 1 класу початкової школи» були залучені до спільної роботи вчителі початкових класів, які поділилися досвідом роботи щодо використання ігрових форм роботи, представили

матеріали презентації «Ігрова діяльність першокласників».

Для педагогів закладу дошкільної освіти та школи спеціалісти: вчитель-логопед Чабаненко Л.В., практичний психолог Черкашина Д.М. провели майстер-класи, семінари та консультації: «Форми роботи практичного психолога з батьками майбутніх першокласників щодо забезпечення успішної адаптації дітей до навчання у школі»; «Співпраця вчителя-логопеда з батьками з метою корекції вад мовлення у дітей старшого дошкільного віку»; «Використання елементів інноваційних технологій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку», «Розвиток фонематичного сприймання – одна з необхідних умов готовності дітей до навчання в школі».

За ініціативи керівників закладів освіти Клепацької Ольги Петрівни та Дадонової Тетяни Володимирівни було проведено педагогічні консилиуми між педагогами дитячого садка та початкової школи. Під час яких педагоги обмінялися досвідом роботи з дітьми старшого дошкільного віку та першокласниками, дискутували стосовно вироблення спільних вимог щодо підходів до організації освітнього процесу в рамках забезпечення наступності між ЗДО та початковою школою.

Практичним психологом Черкашиною Діаною Николаївною було проведено інтерактивні консультації для педагогів: «Психологічна готовність дитини дошкільного віку до шкільного навчання. Методики визначення шкільної зрілості» «Психофізіологічні особливості дітей шестирічного віку» та ін.

Під час таких спільних методичних заходів організовуються виставки методичної літератури, напрацювання педагогів, дидактичного матеріалу, презентація розвивальних посібників та ігор.

Співпраця з батьками

Роль батьків у підготовці дітей до школи величезна: дорослі члени сім'ї виконують функції і батьків, і вихователів, і вчителів. Однак не всі батьки в умовах відірваності від дошкільної установи можуть забезпечити повну, підготовку своєї дитини до шкільного навчання, засвоєнню шкільної програми. Тому значну роль в забезпеченні психологічної готовності відіграє співпраця батьків із закладами освіти.

Педагоги розуміють, що тільки спільними зусиллями з батьками можна досягти успіху у перехідному періоді дошкільників у шкільне середовище. З цією метою педагогічними працівниками ДНЗ були визначені основні завдання для роботи з батьками, а саме:

- підвищення психолого-емоційного рівня культури батьків; формування позитивно-емоційного ставлення до вихователів;
- індивідуальний підхід до роботи з сім'ями вихованців дошкільного закладу;
- пропаганда дошкільної освіти в соціумі; всебічне вивчення багатоаспектної специфіки кожної сім'ї.

Мета роботи педагогічних колективів дитячого садка та початкової школи з батьками майбутніх першокласників – створити всі можливі умови для успішної адаптації дітей у школі. Насамперед, робота педагогів передбачає емоційну підтримку батьків та просвітницьку роботу з боку спеціалістів: вихователів, вчителів-логопедів, практичного психолога, медичних працівників.

Усі форми взаємодії педагогів та батьків спрямовані на забезпечення оптимальних умов для розвитку кожної дитини як у дитячому садку, школі, так і вдома.

На засадах співпраці влаштовуються зустрічі батьків вихованців старших груп з вчителями початкової школи під час загальних та групових батьківських зборів на початку або в кінці навчального року. Батьки знайомляться з майбутніми класними керівниками дітей, особливостями організації навчання в першому класі, мають можливість отримати відповіді на питання, що хвилюють.

З батьками майбутніх першокласників проводиться онлайн-консультації, круглі столи, практикуми, майстер-класи; анкетування батьків майбутніх першокласників з питань підготовки дітей до школи; сімейні вечори, тематичні дозвілля.

У закладі організовано роботу консультпункту для батьків вихованців старшого дошкільного віку, які не відвідують дитячий садок з питань підготовки дітей до школи. У загальноосвітній школі І ступеня №37 м. Кропивницького щороку батьків запрошують на Дні відчинених дверей.

Здійснюється просвітницька робота з батьками старших дошкільників на сторінках сайту «Класна оцінка» та у соціальній мережі Фейсбук у групі «Дошкільний навчальний заклад №74 «Золотий півник» під рубрикою «Готуємось до школи». Рубрика була створена у період карантину для того, щоб надати батькам допомогу у підготовці дітей до навчання в школі. Тут педагоги старших груп розміщували завдання, які батьки разом з дітками за бажанням могли виконувати, розвивальні та навчальні відео для дітей дошкільного віку, які створювали самостійно. Спеціалістами закладу

Черкашиною Д.М., Кострик С.В., Чабаненко Л.В. надавались батькам рекомендації та консультації, як підготувати дитину вдома до школи, поради щодо питання адаптації до шкільного життя. Така діяльність була актуальною в умовах карантину та мала позитивні результати.

Отже, досліджуючи проблему наступності в роботі ЗДО і школи, педагогічний колектив дошкільного закладу переконався, що школа має реалізувати досвід повсякденного життя дитини, набутий в дитячому садку, а ЗДО повинен спрямувати свою роботу на розвиток природних задатків дитини, створити умови для її всебічного розвитку, більше уваги приділяти розвитку мовлення та комунікативних здібностей дошкільнят, не перевантажувати їх непотрібною інформацією і надмірними вимогами.

Таким чином, ефективність розв'язання проблеми наступності зумовлена як підготовкою дітей до школи, так і організацією навчання і виховання у 1-му класі, яке має відповідати віковим особливостям дітей і полегшувати процес їх адаптації до шкільного життя. Адже вдалий старт дає надію на успішний фініш. Вчасна допомога може попередити виникнення багатьох труднощів у майбутніх школярів. Саме успіх у сходженні до ролі школяра принесе найкращі результати і стане причиною появи у дитини навчального задоволення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / Під наук. керівн. Піроженко Т.О., авт. кол-в: Байєр О.М., Безсонова О.К., Брежнева О.Г., Гавриш Н.В., Загородня Л.П. та ін. 2021. 37 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.
2. Державний стандарт початкової освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/ua/pras/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>
3. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк; авт.кол.: Г.В. Беленька, О.Л. Богиніч, В.М. Вертугіна [та ін.]; наук. ред. Г.В. Беленька; Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка. К.: Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 440 с.
4. Лист Міністерства освіти і науки України від 19.04.2018 р. №1/9-249 «Щодо забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/nastupnist-mizh-doshkilnoyu-ta-pochatkovoyu-osvitoyu>
5. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / Під заг. ред. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.